

СТАНОВИЩЕ

от професор д-р Снежанка Запринова Топалова-Пиринска, дм
Катедра Консервативно зъболечение, ФДМ, МУ - София

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен
„доктор”

Област на висшето образование 7. Медицина и спорт
Професионално направление 7.2 Стоматология
Докторска програма Детска дентална медицина

Автор: д-р Елица Романова Венева-Райчинова
Форма на докторантурата: самостоятелна подготовка
Катедра: Детска дентална медицина, ФДМ, МУ–Пловдив
Тема: Нефармакологични стратегии за контрол на болката и тревожността,
свързани с локална аналгезия при деца
Научен ръководител: проф. д-р Ани Белчева-Криворова, дм

Общо представяне на процедурата и докторанта

В качеството на външен член на Научно жури представям становище за завършен дисертационен труд в изпълнение на чл.32 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, заповед № Р-66/18.01.2021 г. на Ректора на МУ–Пловдив и съгласно протокол №1 от заседание на Научното жури.

Д-р Елица Венева е родена на 01.05.1988 г. Завършила е средното си образование в езикова гимназия „Пловдив“ с усилено изучаване на немски и английски език през 2007 г. През същата година започва следването си във ФДМ, МУ – Пловдив, дипломира се през 2013 г. и започва да практикува като лекар по дентална медицина в „Дент-Е-АИПППДМ“ЕООД. От 01.06.2016 започва специализация по детска дентална медицина, а от януари 2017 г. е назначена като асистент в катедра „Детска дентална медицина“, ФДМ, МУ-Пловдив. Зачислена е като докторант на самостоятелна подготовка на 23.07.2020 г., а е отчислена от 21.12.2020 с право на защита със заповед № Р-7/06.01.2021 на Ректора на МУ – Пловдив.

Актуалност на тематиката

Правото на пациента, включително и децата, на безболезнено лечение налага да се прилага подходящо обезболяване съобразено с възрастта, здравословното състояние и поведението им, необходимото лечение, опита на денталния лекар и оборудването на практиката му. Осигуряването на ефективна инжекционна анестезия зависи от предварителното преодоляване на тревожността и страха на децата от дентални манипулации, включително инжекции, чрез предварително ограничена аналгезия в мястото на приложение на анестетика.

Търсенето на нови, съвременни средства за нефармакологичен контрол на болката е необходима и актуална тенденция в денталната медицина, която ще създаде условия за качествено дентално лечение на децата и запазване на оралното им здраве. Отчитам избора на дисертационна тема като навременен и надежден.

Структура на дисертационния труд

Завършеният научен труд съответства на утвърдените норми за дисертация във ФДМ, МУ – Пловдив, съобразени с изискванията на ЗРАСРБ.

Общият обем е 193 страници и включва общоприетите основни части за дисертация. Литературният справочник по темата обхваща общо 214 публикации, от които 16 на кирилица. Приложенията са 7.

Познаване на проблема

Литературният обзор има достатъчен обем - 30 страници. Разгледани са възможностите за обичайна локална анестезия с анестетици и нефармакологичните стратегии за намаляване на инжекционната болка чрез подготовка на анестетика, мястото на приложение, избор на техника на обезболяване, използване на физикални методи, както и добрите практики при локално обезболяване на деца преди дентално лечение. Д-р Венева показва познания относно контрола на болката и поведението на децата при необходимост от дентално лечение. Литературният обзор е достатъчно информативен и е така структуриран, че да даде обобщена информация относно натрупаните научни знания и практически опит, и да насочи към нерешените проблеми, избора на цел и изследователски задачи.

Докторантката си поставя за цел да проучи възможностите за нефармакологично повлияване на болката и тревожността, свързани с локална аналгезия при пациенти в детска възраст. Определя 5 задачи за изпълнение на посочената цел: 1) да проучи ефикасността на вибрационно устройство DentalVibe за намаляване на болката и тревожността на деца; 2) да проучи ефикасността на устройство за виртуална реалност; 3) да сравни ефикасността на тези две устройства за нефармакологично повлияване на болката чрез разсейване на децата; 4) да проучи използване на Er:YAG лазер за биомодулация и постигане на безопасна лазерна аналгезия преди дентално лечение на деца с две подзадачи – СЕМ за промяна на емайла на екстрахираните зъби и клинично проучване за ефикасността на определен протокол за лазерна преемптивна аналгезия; 5) да подготви препоръки за нефармакологичен контрол на болката и тревожността, свързани с локална аналгезия при деца – дентални пациенти.

Методика на изследването

В общи линии разделът „Материал и методи“ е описан по реда на задачите. Използвани са подходящи изследователски методики за определените задачи: социологичен метод (анкетирание на децата, наблюдение, регистрация); клинични методи (определяне на пулсовата честота, локална аналгезия, лазерна аналгезия, ЕОД, термодиагностика, нефармакологично повлияване на болката, съответно лечение на симетрично подобрите горни зъби - хирургично или консервативно), експериментални (СЕМ) и статистически методи. Използван е статистически пакет IBM SPSS Statistics версия 22, ниво на значимост $p < 0,05$ и графичен анализ Excel MS Office 2013..

Както показват резултатите, избраните методи на изследване позволяват постигане на поставената цел и получаване на адекватен отговор на задачите.

Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Проучванията са проведени през 2017-2019 г. Дисертацията е изградена предимно върху рандомизирани, контролирани, кръстосани, клинични проучвания, при които всеки пациент се явява контрола на себе си.

Изследователският материал е достатъчен, при това е събран, обработен и представен за защита сравнително бързо – началото на работа по дисертацията съвпада с постъпването на д-р Венева в катедра Детска дентална медицина като асистент. За разлика от предходните вече успешно защитени дисертации в същата катедра, този дисертационен труд е изпълнен предимно в клинични условия. Изследванията са направени на подобрани съобразно определени критерии 8-12 годишни деца – дентални

пациенти, нуждаещи се от екстракция или лечение на кариесни лезии на симетрични горни зъби.

Всички материали (информации за родителите, информирани съгласия, клинични карти, схеми за записване и др.) са прецизно подготвени и включени в 7 приложения. Особено аналитично са подготвени клиничните карти по задача 1, 2 и 4.2 за регистрация на индивидуалните данни и за изчисленията. Прави впечатление подчертаната конфиденциалност при събиране на данните и съхраняване на доказателствата за проведените изследвания.

Получените резултати, а впоследствие и обсъжданията им са изложени последователно по задачи. С особен интерес прочетох тези части от дисертацията, защото се установяват сходни тенденции и зависимости поетапно в задачи 1, 2 в първо и второ посещение. Доказателственият материал е включен в 17 таблици, 37 фигури и 7 приложения и е обстойно интерпретиран. Аналитично са разгледани собствените резултати и литературните сведения. Обсъждането е направено умело, недвусмислено, сравнително съдържано и без излишни повторения.

Вследствие на това са оформени планираните препоръки за нефармакологичен контрол на болката и тревожността, свързани с локална анестезия на деца, които отчитам като особено полезни за денталната практика. Те са насочени към 4 пункта: родители, лекари по дентална медицина, съсловни организации и факултетите по дентална медицина.

Описателно са представени 5 изводи (последните два от задача 4), които определят: ефикасността на вибрационното устройство DentalVibe и на другото устройство за виртуална реалност за намаляване на болката и тревожността на децата по време на локална инфилтративна анестезия, сходната ефикасност на двете устройства като нефармакологични методи за разсейване, опасностите за структурни промени в емайловата повърхност на зъбите след симулация на лазерна анестезия и недостатъчната ефикасност на преемптивната лазерна анестезия. На тяхна база са изведени 4 обобщени изводи. Те са формулирани по значимост, а не според произлизането им от изпълнените изследователски задачи.

Д-р Венева-Райчинова определя общо 11 приноси, от които 7 оригинални (научно-теоретични, методични и научно-приложни) и 4 с потвърдителен характер. Тя прави оригинални приноси: относно действието на няколко настройки на Er:YAG лазер с цел да се намери подходяща за преемптивна лазерна анестезия без увреждане на емайловата зъбна повърхност; предлага безопасен клиничен протокол за преемптивна лазерна анестезия на деца; прилага комбинирано тестване на чувствителността на пулпата и оценка на субективно и обективното усещане за болка по време на лечение с Er:YAG лазер; доказва нефармакологичното повлияване на болката и тревожността по време на локална инфилтративна анестезия чрез вибротактилно устройство и чрез устройство за създаване на виртуална реалност, между чиято ефикасност няма разлика.

Разработената тема съдържа базирани на научните факти изводи и препоръки, които са приложими в денталната практика. Както и самата докторантка отбелязва, те трябва да бъдат популяризирани сред обучаващи се, сред общопрактикуващи лекари по дентална медицина и специалисти по детска дентална медицина, за да бъдат полезни при лечение и опазване на денталното здраве на децата.

Преценка на публикациите по дисертационния труд и личния принос на докторанта

Към дисертацията е добавен списък на свързаните с дисертацията научни прояви с участие на д-р Е.Венева-Райчинова. Включени са 3 реални публикации по темата на дисертацията – една научна статия в български сборник (2018г.) и 2 в

реферирани международни научни издания (2018г.) – всички са колективни. В тях д-р Венева-Райчинова е първи автор.

Заявени са 11 научни участия, в които тя също е първи автор. Пет са представени на различни научни международни конгреси, проведени в чужбина и 6 са изнесени пред национални научни форуми. Направени са в периода от 2017 до 2019 г.

За този изключително кратък период на работа като асистент и като докторант тя има много добра публикационна активност и реални научни статии със собствено участие и принос. Личното участие на докторантката е подчертано и от факта, че във всички отчетени научни изяви тя е първи автор.

Представеният дисертационен труд показва, че д-р Елица Венева-Райчинова притежава задълбочени теоретични знания, постигнала е професионални умения по научната специалност Детска дентална медицина и може самостоятелно да провежда научно изследване.

Автореферат

Авторефератът отразява съдържанието на дисертационния труд съкратено в обем 51 страници. Както е прието литературният обзор и библиографията не са включени. Собствените изследвания са представени последователно и точно. Доказателственият материал е изложен в 15 таблици и 37 фигури. Достатъчно ясно са описани изводите от 4-те задачи и по 5-та препоръките за нефармакологичен контрол на болката и тревожността, свързани с локалната анестезия при деца – дентални пациенти. Съответстващо на основния дисертационен труд са представени и приносите на докторанта. Авторефератът приключва със списък на публикациите и научните прояви във връзка с дисертацията.

Критични забележки и препоръки

Общите части на материалите и методите (стр.38-59), се повтарят частично в методиката на клиничния протокол и хронологията на проучването на задачи 1, 2 и 4.2 (стр.60-69). Така се губи системният подход при подреждането в раздела за материали и методи. Наблюдават се и повторения като „...изследовател, различен от оператора определя...“ на много места в методиката и при представяне на резултатите. Някои изрази в обзора звучат преводно и са извън литературния български словоред, стил и граматика.

Въпреки отбелязаните констатации и разсъждения, цялостно разработката е методично планирана, своевременно изпълнена и точно представена.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Д-р Елица Венева-Райчинова е провела целесъобразна, добре планирана, завършена научно-изследователска работа и представя дисертационен труд с тематична актуалност, достатъчен доказателствен материал, **научно-теоретични, методични и научно-приложни резултати, които представляват оригинални приноси в науката** и отговарят на изискванията и критериите на ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на МУ - Пловдив.

Убедено давам своята **положителна оценка** за представения дисертационен труд „Нефармакологични стратегии за контрол на болката и тревожността, свързани с локална анестезия при деца“, автореферата към него, постигнатите резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на д-р Елица Романова Венева-Райчинова** в докторска програма по Детска дентална медицина.

22.01.2021 г.

Проф. д-р Снежанка Топалова-Пиринска, дм
Катедра Консервативно зъболечение, ФДМ, МУ-София

